

Qualitative Study of Globalization Opportunities of Tehran Metropolis

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

Authors

Leyla Rezvani¹
Seyed Yaghub Mousavi^{2*}
Reza Ali Mohseni³

How to cite this article

Leyla Rezvani, Seyed Yaghub Mousavi, Reza Ali Mohseni, Qualitative Study of Globalization Opportunities of Tehran Metropolis, *Islamic Life Style*. 2022; 6:110-120.

1. Department of Sociology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

2. Department of Social Sciences, Al-Zahra University, Tehran, Iran (Corresponding Author).

3. Department of Sociology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: y.mousavi91@alzahra.ac.ir

Article History

Received: 2022/04/06

Accepted: 2022/08/02

ABSTRACT

Purpose: The purpose of this research is to study the opportunities and limitations of the globalization of Tehran metropolis. According to experts, globalization is not a choice, but a wave that has started in all fields and is moving fast, and countries are not able to deal with it or stop it, and the only solution is to consciously and actively join this wave. The metropolis of Tehran, as the capital of Iran and the most populous city in the country, has the capacity and, at the same time, many limitations among other cities in the country for globalization. This transformation or transition to globalization requires conditions, platforms, opportunities, threats, expertise and huge scientific, financial and social cultural resources.

Materials and methods: The method of this research is foundational data theory. The data required for this research is the result of a semi-structured interview with 14 knowledgeable and experienced experts in urban management. The method of selecting the participants is targeted and accessible and determining their number upon reaching the saturation stage has been specified.

Findings: Based on the results of the research, the central phenomenon of "Crisis management" was chosen as the central phenomenon. One of the causes of this phenomenon is managerial incoherence and decentralized decision-making.

Conclusion: The research results show that crisis management has led to managerial-situational regressions.

Keywords: Urban World, Metropolis, Tehran, Urban Management, Opportunities.

بررسی کیفی فرصت‌های جهانی‌شدن کلان‌شهر تهران

لیلا رضوانی^۱

گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

سید یعقوب موسوی^{۲*}

گروه علوم اجتماعی، دانشگاه الزهراء، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

رضاعلی محسنی^۲

گروه جامعه‌شناسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

هدف: هدف این پژوهش مطالعه فرصت‌ها و محدودیت‌های جهانی‌شدن کلان‌شهر تهران می‌باشد. جهانی‌شدن به عقیده متخصصان یک انتخاب نیست بلکه موجی است که در همه عرصه‌ها و زمینه‌ها راه افتاده است و به سرعت در حال حرکت است و کشورها هم توان مقابله با آن یا توقف آن را نداشته و تنها چاره پیوستن آگاهانه و فعال به این موج است. کلان‌شهر تهران به‌عنوان پایتخت ایران و پرجمعیت‌ترین شهر کشور، ظرفیت و مع‌هذا محدودیت‌هایی فراوانی در بین شهرهای دیگر کشور برای جهانی‌شدن، دارا می‌باشد. این تحول یا گذار به جهانی‌شدن، مستلزم شرایط، بسترها، فرصت‌ها، تهدیدها، تخصص‌ها و منابع عظیم علمی، مالی و فرهنگی اجتماعی است.

مواد و روش‌ها: روش این پژوهش، نظریه داده بنیاد می‌باشد. داده‌های موردنیاز این پژوهش حاصل مصاحبه نیمه ساخت‌یافته با ۱۴ نفر از متخصصین صاحب‌نظر و باتجربه در امور مدیریت شهری می‌باشد. شیوه انتخاب مشارکت‌کنندگان، هدفمند و در دسترس و تعیین تعداد آن‌ها با رسیدن به مرحله اشباع، مشخص شده است. **یافته‌ها:** بر اساس نتایج پژوهش، پدیده محوری "مدیریت بحران زده" به‌عنوان پدیده محوری انتخاب گردید. از علل این پدیده، بی‌انجامی مدیریتی و اتخاذ تصمیمات غیرمتمرکز می‌باشد. **نتیجه‌گیری:** نتایج پژوهش نشان می‌دهد، مدیریت بحران زده، منجر به پسرفت‌های مدیریتی- موقعیتی شده است.

واژگان کلیدی: جهان شهری، کلان‌شهر، تهران، مدیریت شهری، فرصت‌ها.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۱۱

*نویسنده مسئول: y.mousavi91@alzahra.ac.ir

مقدمه

هر شهری که امروزه وارد جریان‌های شبکه‌ای و ارتباطی برون‌مرزی می‌گردد، وارد جهان شهری شدن گردیده است. جهانی‌شدن شهرها به‌عنوان واقعیتهای غیرقابل‌انکار و پیشگیری خود را بر تمامی جوامع سنتی و مدرن تحمیل می‌کند. امروزه، جهانی‌شدن کلان‌شهرها، تبدیل به مسئله‌ای شده است که در عین عدم گریز از آن، دارای معایب و مزایایی می‌باشد که با توجه به بسترهای فرهنگی و اقتصادی و دیگر خرده‌فرهنگ‌های منحصربه‌فرد هر جامعه، متفاوت می‌باشد. جهانی‌شدن شهرها، همراه با تغییرات بنیادین در همه جنبه‌های مادی و غیرمادی یک جامعه شهری تعریف می‌شود. این تغییر تحولات شامل تغییرات و دگرگونی‌های کلان اقتصادی، ارتباطات اجتماعی، آداب‌ورسوم، تغییرات مربوط به معماری و شهرسازی، حمل‌ونقل و به‌طور کلی، تمام پدیده‌های شهری می‌باشد.

در نظر لی و همکارانش، جهانی‌شدن، گذار اقتصادی می‌باشد که باید با توسعه همه‌جانبه اطلاعات و فناوری‌های روز دنیا قرین باشد. «جهانی‌شدن» از جمله فرآیندهای نوین ساختار اقتصادی-اجتماعی حاکم بر جهان است که تأثیرات عمیقی بر الگوهای توسعه شهری داشته است. در این مرحله از حیات جوامع بشری که از آن به عصر سرمایه‌داری فرا صنعتی نیز تعبیر می‌شود، نقش اطلاعات، دانش، شبکه‌ها و اعتبارات جهانی برای انباشت و تولید سرمایه و سود، افزایش‌یافته و شهرها نیز نقش بی‌همتایی در هدایت شبکه‌های اقتصادی و مالی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی پیدا کرده‌اند. تحول مذکور بیانگر گذار از نظام اقتصادی "کشور پایه"^۱، به نظام اقتصادی "شهر پایه"^۲ می‌باشد» (۱).

به نظر می‌رسد جهانی‌شدن تهران، پیامدهایی چون رشد و پیشرفت تکنولوژی‌های وارداتی از شبکه حمل‌ونقل تا شبکه‌های ارتباطی اجتماعی، امکانات خدماتی و آموزشی را همراه دارد. مع‌هذا اگر این تحولات را مثبت ارزیابی کنیم، مهاجرت بی‌رویه‌ای که از شهرهای کوچک‌تر و روستاها به تهران یا حومه‌های آن صورت می‌گیرد و یا معضلات و آلودگی‌های زیست‌محیطی ناشی از صنعتی شدن یا ساخت‌وسازهای غیرمجاز با ایمنی بسیار نازل، تراکم بی‌رویه جمعیت برای به دست آوردن فرصت‌های شغلی یا آموزشی و رفاهی، می‌تواند پیامدها و کژ کارکردهای این فرایند و یا برنامه‌های پذیرفته‌شده جهانی‌شدن، باشد. از سوی دیگر می‌توان گفت مسئله اصلی در بحث جهانی‌شدن کلان‌شهر تهران، محدودیت‌های این شهر در پیاده کردن الگوهای مدرن جهانی می‌باشد. معضلات و مسائل به وجود آمده فرهنگی، اقتصادی، شهرسازی و زیست‌محیطی در چند سال اخیر در کلان‌شهر تهران، تصویری شفاف و واضح از عدم بسترسازی مناسب برای ورود الگوهای جهانی، جهت تبدیل تهران به یک کلان‌شهر جهانی می‌باشد است.

مسئله اصلی محقق در این پژوهش، مطالعه و بررسی عمیق فرصت‌ها و محدودیت‌های جهان شهری شدن تهران می‌باشد. نگرش یک‌سویه منفی یا مثبت به پدیده جهان‌شهری شدن شهرهای بزرگ، به‌ویژه تهران (با توجه به مسائل سیاسی و اوضاع نامناسب اقتصادی حاصل

^۲ City based^۱ Country based

به عنوان شهر جهانی معرفی کند و کمترین شواهد جهانی شدن در آن دیده می‌شود.

مونهانتی^۱ (۷) معتقد است فرآیندهای جهانی سازی نیروهای محرک تغییرات شهری هستند. او در این تحقیق تأکید می‌کند که درک جهانی سازی و شهرها به ویژه شهرهای جهانی در زمینه‌های قدرت، تقسیم و نابرابری‌های پایدار شهری خواستار بازبینی مجدد می‌باشد. دلیل این امر، اقتصاد و مسائل داخلی به وجود آمده در شهرنشینی‌های معاصر می‌باشد که نمی‌گذارد برخلاف آنچه انتظار می‌رود، شهرها به "جزایر اصلاحات"^۲ تبدیل گردند و از اقتصاد سیاسی وسیع جهانی که در آن‌ها تولید می‌شود، استفاده نمایند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که راهبردهای بسیاری باید به کار گرفته شود تا شهرها را قابل زندگی، با شرایط زیست‌محیطی مناسب و خدمات مردمی و ایمنی مناسب گرداند تا این اصلاحات، شهر را تبدیل شهری سالم و پایدار نمایند.

بی‌هان کارا^۳ (۸)، در پژوهشی با عنوان: تأثیر جهانی سازی بر شهرها، نشان می‌دهد که، امروزه بسیاری از شهرها به دلیل تأثیر جهانی شدن تغییر زیادی می‌کنند، زیرا شهرها در حال تبدیل شدن به حاکمان کشورها هستند. انتظار می‌رود این تحولات، تغییرات گسترده‌ای به همراه داشته باشد. در مجموع، تأثیرات جهانی سازی بر شهرها و مفهوم شهر جهانی در حال شکل‌گیری است. این تأثیرات در زمینه مسئله جهانی سازی، جهانی سازی ارزش‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی، مکانی و زیست‌محیطی و تأثیر آن بر درک مدیریت می‌باشد. یافته‌ای تحقیق حاکی از این است که، جهانی سازی نیز شامل افزایش حرکات مردم، محصولات، ایده‌ها، تصاویر، شیوه زندگی، سیاست‌ها و سرمایه می‌شود و از طریق بویایی محلی و جهانی بر شهرها تأثیر می‌گذارد و به نوبه خود باعث ایجاد تغییرات کلان‌شهری و خرد شهری می‌شود. محقق در نهایت نتیجه می‌گیرد که، جهانی سازی تمایل به تأثیر بسیاری از الگوهای مکانی، اقتصادی و اجتماعی دارد که به نوبه خود بر شهرها تأثیر می‌گذارد اما به همان الگوهای مکانی منجر نمی‌شود. عاشیک رحمان^۴ (۹)، در پژوهشی عنوان می‌کند که، برنامه‌ریزی عنصری بسیار مهم برای هر طرح توسعه‌ای می‌باشد. برنامه‌ریزی مستلزم انتخاب، در پیگیری اهداف برای مثال، بهبود شرایط زندگی برای افراد و جوامع می‌باشد. یافته‌های این پژوهش نشان داده‌اند که در قالب ویژگی‌های اجتماعی که نفع گروه‌های متفاوت افراد را تشخیص می‌دهد، بسته‌های برنامه‌ریزی موجود پایدار نیستند. پدیده‌های مشابهی در قالب تشخیص جنسیت و به حاشیه راندن افراد در برنامه‌ریزی، ارائه‌ی عادلانه‌ی درآمد و ایجاد اشتغال، شرکت افراد در برنامه‌ریزی و سیاست‌هایی برای تضمین دسترسی عادلانه به خدمات زیرساخت‌ها مشاهده شده است. بنابراین، بسته برنامه‌ریزی موجود در شهر خولانا نتوانست به مسائل پایداری شهری از طریق رویکرد اقتباس یافته‌ی برنامه‌ریزی راهبردی دست یابد.

در بررسی شباهت و تفاوت پژوهش حاضر با پیشینه‌های پژوهشی مرور شده، به‌طور خلاصه می‌توان گفت، موضوع این پژوهش، چه

از شرایط تحریم‌های بین‌المللی، می‌تواند تبعات و پیامدهای کلان منفی در تمام ابعاد اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و فرهنگی جامعه به بار آورد. هوشیاری و اقدامات کارشناسی و مدیریت دقیق و آینده‌نگرانه، می‌تواند چشم‌انداز نسبتاً شفاف‌تری از آینده جهان شهری شدن تهران ارائه نماید. علاوه بر آن، مواجهه منطقی با روند تغییرات در راستای جهانی شدن و مدیریت و برنامه‌ریزی کارشناسی برای آن، یکی از مهم‌ترین چالش‌های پیش روی کشورها می‌باشد. در برنامه جهان شهری شدن تهران نیز، اگر بسترهای مناسب آن فراهم نگردد، فرصت‌ها تبدیل به محدودیت گردیده و جهانی شدن تهران با مسائل و ناهماهنگی‌های عمیق در ابعاد مختلف، صورت خواهد گرفت. بنابراین محقق در نظر دارد، به جمع‌بندی و مقایسه فرصت‌ها و محدودیت‌های جهانی شدن کلان‌شهر تهران بپردازد.

قره بخش و همکاران (۲)، در پژوهشی، با توجه به همپوشانی شاخص‌های مدیریت محیط‌زیست شهر تهران با شاخص‌های جهانی نتیجه‌گیری کردند که با در نظر گرفتن سه عامل مذکور و انتشار منظم گزارش فعالیت، در صورت تحقق اهداف بلندمدت در بخش مدیریت شهری‌های محیط‌زیست کشور به مجامع بین‌المللی می‌تواند در ارتقاء جایگاه یک‌صد و پنجم ایران در خصوص شاخص‌های عملکرد زیست‌محیطی، بسیار حائز اهمیت باشد. سرور و همکاران (۳)، در مقاله‌ای، سعی نموده‌اند با مرور نوشتگان و آرای صاحب‌نظران، جنبه‌هایی از این تحولات در رابطه با شهر بررسی نمایند. نتیجه همه این دگرگونی‌ها ارائه‌ی تعریف جدیدی از زمان و جغرافیا به صورت اجتماعات فراملی و چندگانگی فرهنگی است. فضاهای شهری و طراحی آن در این شرایط بازتعریف می‌شود و قالب‌های مفهومی، هندسی و شکلی جدیدی در لایه‌ها و مقیاس‌های مختلف شهر بر پایه سیستم شبکه‌ای شهرها و مبتنی بر رویه‌ی طراحی جدید، منتج از شرایط اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و فنی-تکنیکی جدید شکل می‌گیرد.

علیان علی آبادی (۴)، در پایان‌نامه دکتری خود نشان داد که بازتعریف نظام تقسیمات قلمروی مناطق کلان‌شهری می‌تواند تفرق منطقه کلان‌شهری تهران را با افزایش هم‌افزایی‌های میان‌نهادی به طرز محسوسی بکاهد. علاوه بر این نتایج این پژوهش نشان داد یکپارچگی و هم‌افزایی اجتماعی و ساختاری-نهادی در گرو طراحی نهادی و بهره‌گیری و مشارکت همه کنشگران است که به بهترین نحو در الگوهای حکمروایی و مبتنی بر نهادگرایی بازنمایی می‌شود و ترکیب «یکپارچگی ساختاری-نهادی» و «یکپارچگی اجتماعی»، پدیده هم‌افزایی را تولید و بازتولید خواهد کرد. ایلخانی (۵)، در پژوهش خود نشان می‌دهد که، کلان‌شهر تهران به‌رغم اینکه در اسناد فرادستی تأکید شده است جهانی شود به دلیل مقاومت در مقابل سرمایه‌داری نمی‌تواند تبدیل به شهر جهانی و نهایتاً جهان‌شهر شود. زیرا در گزاره‌ها و دستورالعمل‌های که در قانون اساسی ذکر شده است نظام سرمایه‌داری و غرب‌گرایی نفی شده است. نتایج پژوهش شریفی (۶)، نشان می‌دهد که، تهران نتوانسته است از ظرفیت‌های موجود خود به نحو مطلوب استفاده کند و خود را

^۳ Beyhan Kara

^۴ Ashiq Rahman

^۱ Monhanty

^۲ Islands of reform

۱- انسجام شهرهای با اقتصاد جهانی و عملکردهای اختصاص داده شده به شهر در تقسیم فضایی جدید نیروی کار با هرگونه تغییر ساختاری که در درون آن شهر اتفاق خواهد افتاد، قطعی است. تغییر در عملکرد شهرها به‌ویژه مادر شهرها در سیستم جهانی، متأثر از موارد زیر است:

- جهت و حجم انتقال سرمایه
  - تقسیم فضایی عملکردهای مالی، مدیریتی و تولیدی
  - ساختار شغلی فعالیت‌های پایه‌ای اقتصادی.
- ۲- شهرهای اصلی در سراسر جهان به‌عنوان نقاط پایه در سازماندهی فضایی و درهم‌تنیدگی تولیدات و بازارها عمل می‌کنند. نتیجه ارتباطات درهم‌تنیده این شهرها، سبب می‌شود تا شهرهایی که در فرآیند جهانی شدن، در درون یک سلسله‌مراتب فضایی پیچیده رتبه‌بندی شوند.
- ۳- عملکردهای کنترل و فرماندهی جهانی، مستقیماً در ساختار و پویایی اشتغال و بخش‌های تولیدی شهرهای جهانی منعکس شده است.
- ۴- شهرهای جهانی مکان‌هایی بزرگ برای تمرکز و انباشت سرمایه‌های بین‌المللی هستند.
- ۵- شهرهای جهانی نقاط مقصد برای تعداد زیادی از مهاجران داخلی و یا بین‌المللی هستند.
- ۶- شهرهای جهانی تحت تأثیر اثرات متناقض اجتماعی نظام سرمایه‌داری و قطبی شدن طبقاتی و فضایی هستند.
- ۷- رشد شهرهای جهانی نرخ هزینه‌های اجتماعی افزایش داده، به‌نحوی که این هزینه‌ها بیش از ظرفیت مالی دولت است» (۱۲). مانوئل کاستلز^۴، اندیشمند نوامارکسیست اسپانیایی، جامعه‌شناسی است که نام وی همواره با جامعه اطلاعاتی و پژوهش در حوزه ارتباطات همراه است. آثار وی را در بسیاری از محافل علمی زمینه‌ساز تولد دوباره جامعه‌شناسی کلاسیک می‌دانند. برخی از اندیشمندان معاصر جامعه‌شناسی مانند آنتونی گیدنز و پیتر هال، از کاستلز به‌عنوان جانشین شایسته بزرگانی چون کارل مارکس و ماکس وبر نام می‌برند. گیدنز، سه‌جلدی «عصر اطلاعات» کاستلز را با «اقتصاد و جامعه» ماکس وبر و پیتر هال آن را با کتاب «سرمایه» مارکس قابل‌مقایسه می‌داند (۱۳، ۱۴). کاستلز به‌رغم جامعه‌شناسان مکتب شیکاگو، شهر را جزء لاینفک و جدایی‌ناپذیر سرمایه‌داری تلقی می‌نماید.

نظریه جهانی شدن

نظریات مختلفی درباره جهانی شدن و علل و عوامل آن توسط نظریه پرداز علوم اجتماعی ارائه گردیده است. در این بخش به بررسی نظرات گیدنز، مک گرو، مک ایوان، سیموز، کومسا و رابرتسون در این مورد می‌پردازیم. «آنتونی گیدنز، جهانی شدن را یک پدیده مدرن می‌داند و معتقد است که مدرنیته ذاتاً جهان گراست. گیدنز چهار رکن مدرنیته را که عبارت‌اند از: نظام سرمایه‌داری، صنعتی‌گرایی، نظارت و کنترل (و به‌طور خاص کنترل سیاسی دولت- ملت) و قدرت نظامی؛ به چهار مقوله دیگر متجانس

از نظر بررسی فرصت‌ها و تهدیدهایی که جهان شهری شدن تهران در بر دارد، چه از نظر روش پژوهش که با توجه به نظرات کارشناسان حوزه شهری و صاحب‌نظران حوزه جهانی شدن شهرها، حاصل می‌گردد، با پژوهش‌های پیشین تفاوت‌هایی دارد. جنبه نوآوری این پژوهش، پیشنهادهای ارائه‌شده توسط صاحب‌نظران آشنا با موضوع است که می‌تواند در جهت‌دهی، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های جهانی شدن کلان‌شهر تهران، مورد بهره‌برداری ارگان‌های ذی‌ربط و مدیران برنامه‌ریز شهری، واقع گردد.

مبانی نظری

دیوید هاروی^۱ نیز به‌مانند ساسن، با اشاره به نابرابری‌های حاصل از اختلافات فرهنگی و طبقاتی در شهرهای بزرگ، پیشنهاد برقراری عدالت اجتماعی برای توازن و تساوی امکانات بین شهرنشینان را می‌دهد. «وی بر آن است که شهر در نهایت حاصل نوعی نابرابری در توزیع درآمدهاست. شهرها در تحول خود گرایش ناگزیر به سوی ایجاد خشونت و تعارض درون خود دارند. این تعارض در آن واحد هم به دلیل نابرابری میان اقشار اجتماعی به وجود می‌آید و هم به دلیل نابرابری میان مناطق مختلف زیستی در اثر توسعه و توزیع نابرابر ثروت در آن‌ها. راه چاره به عقیده هاروی تنها در ایجاد عدالت اجتماعی در شهرها از طریق تبیین و اجرای برنامه‌های توسعه‌ای و توزیع عقلانی و منطقی ثروت است» (۱۰). ساسن^۲ در نظریه شهر جهانی خود، به بررسی دو جنبه کاملاً متفاوت شهرهای بزرگ می‌پردازد. وی از یک‌سو، با اشاره به افزایش زاغه‌نشینی و سیل مهاجرت‌ها به شهرهای بزرگ پرداخته و انگشت روی تنوع فرهنگی و کشمکش‌های حاصل از این نوع تنوع‌ها و تفاوت‌ها می‌پردازد و از سوی دیگر، شهرهای جدید را مراکز قدرت اقتصادی و سرمایه‌داری می‌داند. در نظریه شهر جهانی ساسن، جهانی شدن در هر شهری با توجه به بافت بومی و فرهنگی آن جامعه شکل می‌گیرد که همین شکل بومی شدن جهان شهری، کلید درک واقعیت‌های پنهان در آن می‌باشد.

«اگر این واقعیت که شمار روزافزونی از حاشیه‌نشین‌های شهری (یعنی مهاجران در اروپا و ایالات‌متحده، لاتین تبارها و سیاهان در ایالات‌متحده، روستاییان مهاجر به شهرها در آسیا و انبوه زاغه‌نشینان شهرهای بزرگ کشورهای درحال‌توسعه) در شهرهای بزرگ متمرکز هستند را بیشتر بررسی کنیم، متوجه می‌شویم که شهرها به فضاهای راهبردی وقوع مجموعه‌ای از کشمکش‌ها و تضادها تبدیل شده‌اند. آنگاه می‌توانیم شهرها را یکی از عرصه‌های تجلی تضادهای ناشی از جهانی شدن سرمایه به شمار آوریم» (۱۱). فریدمن^۳، در سال ۱۹۸۶، در پژوهشی با عنوان «فرضیات شهر جهانی»، موجب ایجاد نظم به تفکرات جهانی شدن و تأثیرات آن بر شهرها، پرداخت. «فریدمن پدیده شکل‌گیری شهرهای جهانی را مطالعه کرده و شهرهای جهانی را به‌عنوان نقطه پایگاه و مراکز کنترل جریان سرمایه در اقتصاد جهانی نامیده است. فرضیه‌های ارائه شده توسط فریدمن به شرح زیر می‌باشد:

^۳ Friedman

^۴ Manuel Castells

^۱ David Harvey

^۲ Sassen

مواد و روش ها

روش این پژوهش، نظریه زمینه‌ای (گرنند تئوری)، می‌باشد. جامعه مورد مطالعه این پژوهش، شامل ۱۴ نفر از متخصصین و استاد‌های دانشگاهی هستند که در خصوص موضوع پژوهش صاحب‌نظر و تجربه بودند. این افراد با روش انتخاب هدفمند از بین واجدین شرایط مطلع و آگاه از موضوع پژوهش انتخاب گردیدند. تعداد مشارکت‌کنندگان را رسیدن به مرحله اشباع داده‌های نظری و تا حدودی، مفهومی، تعیین نمود. جدول ۱ مشخصات مشارکت‌کنندگان پژوهش را نشان می‌دهد.

که ابعاد جهانی‌شدن را تشکیل می‌دهند، یعنی اقتصاد سرمایه‌داری جهانی، تقسیم بین‌المللی کار، سیستم دولت-ملت و نظام جهانی نظامی، مرتبط می‌سازد. پیوندی که گیدنز بین مدرنیته و جهانی‌شدن برقرار می‌کند منعکس‌کننده نظر او درباره جهانی‌شدن به‌عنوان یک مدرنیته بزرگ شده و یا جهانی‌شدن مدرنیته است. این چهار مؤلفه سطحی، چهار بعد مدرنیته محسوب می‌شوند که وسعت گسترده‌ای پیدا کرده‌اند» (۱۵). مفهوم جهانی‌شدن هم به در هم فشرده شدن جهان و هم تراکم آگاهی نسبت به جهان به‌عنوان یک کل دلالت دارد (رابرتسون، ۱۳۹۳: ۳۵).

جدول ۱ دموگرافیک مشارکت‌کنندگان

شماره	نام	شغل	سابقه پژوهشی یا اجرایی در خصوص کلانشهر تهران
۱	غلامحسین لطیفی	استاد دانشگاه	عضو هیئت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی- استاد دانشگاه- معاون دانشجویی دانشکده علوم اجتماعی
۲	یحیی رنجبران	مدیر شهرداری	شاغل در شهرداری با سمت مدیریت شهری
۳	علی خاکساری	استاد دانشگاه	استاد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه گروه برنامه ریزی شهری دانشگاه علامه طباطبایی
۴	سروش خرد	مدیر شهرداری	شاغل در شهرداری با سمت مدیریت شهری
۵	محمد شیخی	استاد دانشگاه	دانشیار شهرسازی، گروه برنامه‌ریزی اجتماعی شهری و توسعه منطقه‌ای، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی
۶	موسی کمانرودی	استاد دانشگاه	استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی- ۱۵ سال سابقه کار در شهرداری از سال ۷۴ الی ۸۹ مشارکت در طرح تفصیلی شهر تهران
۷	رضایی	مشاور شهردار	معاون فنی عمرانی شهرداری منطقه ۱۷ شهرداری تهران- مشاور شهردار در امور عمران و شهرسازی معماری
۸	محمد جواد حسینی کومله	استاد دانشگاه	استاد دانشگاه، رشته برنامه‌ریزی شهری
۹	مهسا دزفولی	استاد دانشگاه	استاد دانشگاه آزاد اسلامی و مسؤل دبیرخانه پایش رتبه‌بندی شهر تهران- شاغل در مدیریت شهری
۱۰	میثم بصیرت	استاد دانشگاه	عضو هیأت علمی دانشگاه تهران
۱۱	مصطفی موسوی	مشاور شهردار	مشاور معاون امور مناطق معاونت امور مناطق شهرداری تهران- معاون امور پروژه‌ها در مؤسسه تحقیق و توسعه دانشمند(بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی)
۱۲	ایرج اسدی	استاد دانشگاه	عضو هیأت علمی دانشگاه مازندران
۱۳	محمود جمعه پور	استاد دانشگاه	استاد گروه آموزشی برنامه‌ریزی اجتماعی، شهری و توسعه منطقه‌ای، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی
۱۴	مرتضی قورچی	استاد دانشگاه	استاد دانشگاه شهید بهشتی

۱- کنترل یا اعتباریابی توسط اعضا: در این پژوهش با صحت سنجی مقوله‌های استخراج شده با نظر پاسخ‌گویان (۶ نفر) از آن‌ها خواسته شد تا یافته‌های کلی دست آمده را ارزیابی کرده و در مورد آن نظر دهند. مشارکت‌کنندگان، صحت یافته‌های به دست آمده را تأیید نمودند.

۲- مقایسه‌های تحلیلی: یافته‌های میدانی پژوهش، با مرور و برگشت مجدد به نظریه‌ها و داده‌های خام و سیر از قیاس به استقراء، صحت یافته‌های انتزاعی بازبینی شد.

برای ایجاد حساسیت نظری، محقق، به مرور ادبیات نظری و تجربی (برخی نظریه‌های مربوطه، مقالات و کتاب‌هایی مرتبط با موضوع)، پرداخته است. همچنین در این پژوهش، برای کسب اعتماد نسبت به یافته‌های پژوهش، از روش‌هایی چون، ارزیابی توسط مشارکت‌کنندگان، کنترل و بازبینی یافته‌های مفهومی و نظری توسط استادان راهنما و مشاور و مقایسه‌های تحلیلی استفاده گردیده است.

می‌نمود. در مرحله بعد، خرده مقولات به دست آمده را در طبقه‌ای انتزاعی‌تر که شمول بیشتری نسبت به مرحله قبلی داشت، به نام مقولات قرار می‌داد. این مراحل در طول انجام گردآوری داده‌ها، به صورت رفت و برگشت به میدان و فرآیندی بوده است. برای تشریح بیشتر روند کار گذار از داده‌های خام به مفاهیم، یک نمونه از مصاحبه‌های کدگذاری شده اشاره می‌کنیم.

۳- استفاده از فن ممیزی: در مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی از نظرات استادان راهنما و مشاور و نیز کارشناسان آشنا با روش استفاده گردیده است.

جریان کدگذاری باز در این تحقیق بدین صورت بود که در مرحله هر مصاحبه را به محض رسیدن به منزل، نگارش و سپس تمام نکات مهم آن را وارد جدول گردید. در مرحله دوم تمام داده‌هایی که به یک مفهوم مشترک اشاره داشتند را پشت سر هم مرتب و خرده مقوله‌ای که مشتمل بر همه مفاهیم مشترک باشد را انتخاب

جدول ۲ نمونه کدگذاری باز

کد	داده‌های خام	مفاهیم
کد ۱(۳)	شرایط جهانی‌شدن کشورها طوری شده که ما باید با کشورهای دیگر تعامل داشته باشیم	شرایط اجباری تعامل با جهان
کد ۲(۳)	از نظر اقتصاد جهانی و تجارت جهانی که قطعاً سهم بسیار ناچیزی رو داره	سهم ناچیز ایران در اقتصاد جهانی* ^۲
کد ۳(۸)	ظرفیت‌های اجتماعی خوبی هم وجود داره ولی این ظرفیت‌های اجتماعی خیلی روشن مانور داده نمی‌شه و اجازه جهانی‌شدن رو نمی‌ده.	بی‌اهمیت بودن به ظرفیت‌های اجتماعی تهران
کد ۴(۶)	به نظر جایگاه بسیار ضعیف و پایین‌تر از حد متوسطی رو نسبت به کلان‌شهرها دنیا به خودش اختصاص داده.	جایگاه ضعیف تهران در بین کلان‌شهرها
کد ۵(۱۱)	مهم‌ترین مسئله همین تجربه هست رشته تحصیلی هست برای مدیران شهری کسی که می‌خواد بشه مدیر شهر واقعاً باید در فرایند حداقل تجربه چندین سال در عرصه‌های مدیریت شهری کار کرده باشه.	لزوم حاکمیت مدیریت تخصصی*

در جدول زیر، روند کلی کدگذاری باز و سیر از مفاهیم به خرده مقولات و مقولات با توجه به داده‌های پژوهش، آمده است.

جدول ۳ سیر از مفاهیم به خرده مقوله و مقوله

کد	مفاهیم	خرده مقولات	مقولات
کد ۵(۱۱-۱۳)	لزوم حاکمیت مدیریت تخصصی*	بایستگی‌های مدیریتی*	اصلاحات ساختار
	لزوم تغییرات مدیریتی*		
کد ۳(۶۰-۶۲)	تسهیل‌گری و انعطاف‌پذیری	استفاده از تفکرات تخصصی	مدیریت هوشمند*
	لزوم تغییرات مدیریتی		
کد ۴(۱۳)	استفاده از توان داخلی و مشاوره و تجربیات دیگر کشورها	مدیریتی	

به اذعان مشارکت‌کنندگان صاحب دانش و تجربه در عرصه مدیریت شهری، تهران دارای پتانسیل‌های بسیاری برای تبدیل به جهان‌شهر می‌باشد. اما سوء مدیریت و عدم داشتن برنامه صحیح و تخصصی برای هدایت فرصت‌ها و پتانسیل‌های کلان‌شهر تهران، باعث ایجاد شرایط کنونی در تهران گردیده است. بی‌انسجامی مدیریتی و اتخاذ تصمیمات غیرمتمرکز از جمله علل به وجود آورنده پدیده مدیریت بحران زده در کلان‌شهر تهران می‌باشد. از سوی دیگر، سیاست‌زدگی و مدیریت اقتصادی بیمار، شرایط ساختاری و

یافته‌ها بعد از کدگذاری مصاحبه‌ها انتخاب مفاهیم و سیر از استقرا به قیاس و رسیدن به خرده مقولات و مقوله‌های اصلی، در نهایت مدل پارادایمی محوری "مدیریت بحران زده"، به عنوان پدیده محوری انتخاب گردید. مدیریت بحران زده، اصطلاحی است که محقق برای بیان فقدان عمیق تخصص و کارایی در مدیریت کلان کشور، به کار برده است. پدیده مدیریت بحران زده

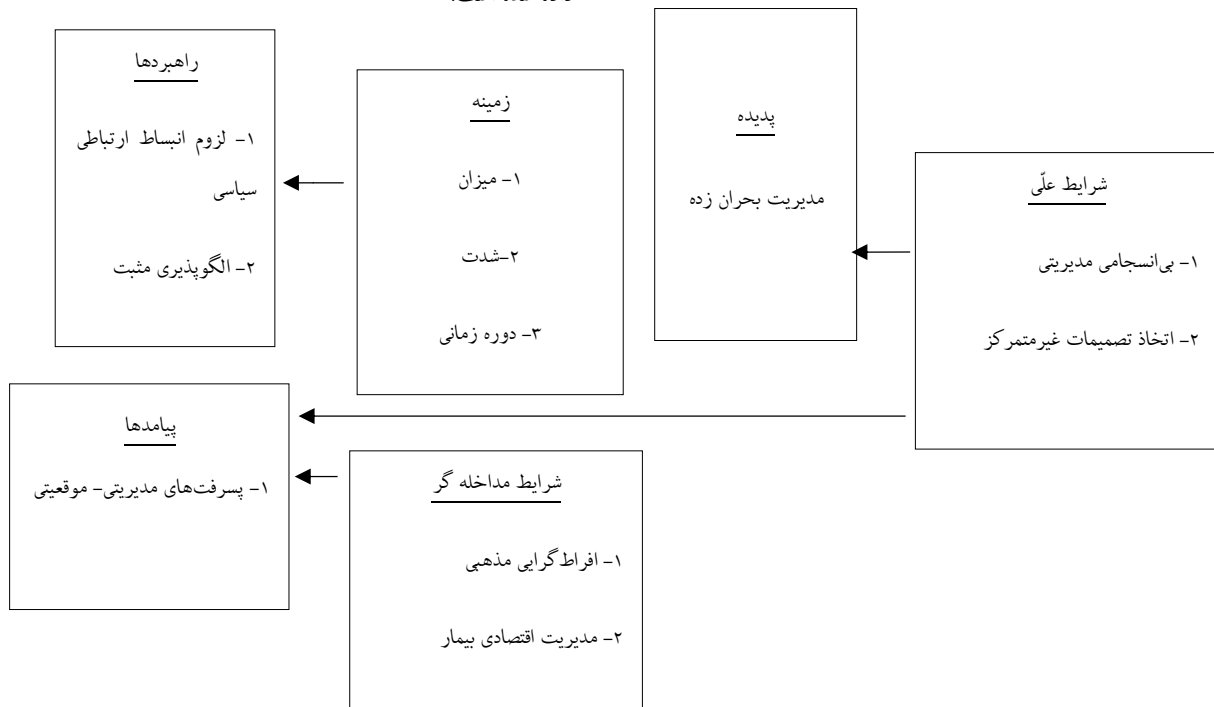
^۱ منظور از کد، شماره مشارکت‌کننده مورد نظر در جدول مشارکت‌کنندگان و منظور از شماره داخل پرانتز، شماره داده‌های خام (صحبت‌های مشارکت‌کننده در جدول کدگذاری‌های باز می‌باشد).

^۲ منظور از علامت * بر روی مفاهیم، خرده مقولات و مقولاتی که در پژوهش آمده، تکرار مفهوم مورد نظر می‌باشد. یعنی مفهوم مورد نظر در مصاحبه‌های قبلی نیز تکرار شده است.

مداخله‌گر در ایجاد این پدیده هستند. استراتژی‌های مدنظر مشارکت‌کنندگان در پدیده مدیریت بحران زده، به قرار زیر است.

۱- لزوم انبساط ارتباطی سیاسی

۲- الگوپذیری مثبت. در نهایت، پدیده مدیریت بحران زده، در شرایط کنونی، منجر به پسرتهای مدیریتی- موقعیتی گردیده است. در شکل ۱ مدل پارادایمی پدیده مدیریت بحران زده، نشان داده شده است.

شکل ۱. شرایط علی پدیده مدیریت بحران زده

اصلاً رشته نه تجارب مدیریت شهری مدیران شهری ما در این رابطه چقدر هست.

اتخاذ تصمیمات غیرمتمرکز

کد ۱: ما در واقع ما راه برون‌رفت نداریم و خیلی از قوانین ما ضمانت اجرایی ندارند و خیلی‌هاشون بده بستونی هستند. مثلاً یکجایی رو مجوز گرفته ساخته و می‌رند تخریب می‌کنند مقصر این سازنده نیست این کسی هست که این مجوز رو داده رو باید مواخذه کنیم مگه می‌شه همین‌جوری مجوزی رو صادر کنه و به جای اینکه علت رو جستجو کنیم داریم دنبال معلول می‌گردیم حالا می‌ریم می‌بینیم زده اون ساختمان رو تخریب کرده خوب این ساختمان هم جزء دارایی کشور محسوب می‌شه نباید اون موقع اجازه می‌دادیم ساخته بشه و با اون که اجازه داده ساخته بشه باید برخورد کرد. منابع ملی مون رو هدر ندیم و جلوی ضرر رو از هر جا بگیریم منفعت. ولی این قدر این اثرگذاری تهران و حومه‌اش بالا هست که به این راحتی امکان شکستش وجود نداره مگه با یک علم بالا عقلانیت بالا و مکانیزیم‌های اجرایی بالا اونم نه در جای آمرانه مکانیزیم‌های ارگانیکی انجام بدیم. ما نیازمند سیاست‌های ملی و چارچوب مدار خیلی علمی هستیم و به خیلی مراکز غیر استانی مون هم اجازه تصمیم‌گیری بدیم و ما بیشتر تصمیمات مون در مرکز گرفته می‌شه و ما زمانی داشتیم بسیاری از استان‌ها استقلال منطقه‌ای داشتن از نظر اقتصادی مثل رشت مثل بوشهر مثل شیراز و تا حدی خود خرمشهر و خود مشهد. من امیدوار هستم با یک عقلانیت اقتصادی فرهنگی که در کشورمون بتونیم بهش برسیم و حوضه تصمیم‌گیری برسیم.

بی‌انسجامی مدیریتی

کد ۴: باید یک سری زیرساخت‌های یکپارچه شدن خیلی از موضوعات رو از جمله بحث مجوزهای اداری حدود اختیار مدیریت شهری در تهران و اتصال این‌ها در جهت یکپارچه شدن و رسیدن به نتیجه‌ای که بتونه اقتصاد رو در کلان‌شهر افزایش بده مطمئناً بسیار حائز اهمیت و باید این اتفاق بیافته. مطمئناً یکی از پیش‌نیازهای که عرض کردم بحث یکپارچه‌سازی مدیریت شهری در شهر تهران هست. در تمام تقریباً کشورهای دنیا یکپارچه بودن سیستم مدیریت شهری یکی از موضوعاتی که توی بحث ارتقا جایگاه مدیریت شهری و کنترل موارد اقتصادی و سیاسی و مدیریت شهری بسیار حائز اهمیتیه. ما تا زمانی که تمام متولیان اقدامات مختلف در یک شهر به صورت یکپارچه نتونیم اداره کنیم و متمرکز نتونیم اداره کنیم هزینه‌های گزافی رو بابت هماهنگی این دستگاه‌ها باید پرداخت کنیم. متأسفانه به خاطر بحث تفکیک و عدم یکپارچگی سیستم مدیریت شهری در تهران باعث عدم ارتقا جایگاه شهر تهران در حوزه مدیریت شهری و قرار گرفتن در مسیر جهانی شده، به نظر جایگاه بسیار ضعیف و پایین‌تر از حد متوسطی رو نسبت به کلان‌شهرها دنیا به خودش اختصاص داده.

کد ۵: ناآشنایی مدیریت شهری و مدیران شهری و کلاً نظام شهری ما با روند جهانی شدن و مدیریت شهری رو شما فکر کنید وقتی مدیریت شهری خودش اصلاً رشته‌اش مدیریت شهری نیست شهرسازی نیست و تو این حوزه‌ها کارنکرده چه جور می‌تونه در واقع این جور جوین بشه به این قضیه در واقع من میگم گیریم که

بگیم که دیگران هم باید مثل ما کار کنند و فکر کنند محدودیت ایجاد می‌کنه.

مدیریت اقتصادی بیمار

کد ۱۱: توسعه کشورهای مثل ایران راه خود را از طریق اقتصاد جهانی پیدا و تعریف می‌کند. به دلیل عدم وجود ثبات سیاسی ایران، این کشور قادر به جذب سرمایه‌گذار خارجی نیست. بنابراین از نظر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ایران آخرین رتبه را در میان ۷۲ کشور منتخب دارا است. مقایسه کشورها با یکدیگر نامناسب است و این‌یه این دلیل است که کشورهای جهان هر یک در مرحله‌ای مشخص در توسعه قرار دارند. ایران از نظر بسیاری از متغیرهای سیاسی و اقتصادی بسته است و در مطالعات بین‌المللی رتبه پایین آن تأیید شده.

کد ۱۲: معیارهای جهانی اقتصادی شدن: چقدر شرکت‌های بزرگ جهانی و مؤسسات مهم تولیدی، خدماتی، دانش‌بنیان و... در شهر تهران وجود دارند و شعبه و فعالیت اقتصادی دارند. بعد از ۴۵ سال از انقلاب ما هنوز نمی‌توانیم از یک شرکت خارجی مستقیماً در ایران خرید کنیم. این شرکت‌ها در ایران شعبه و خدمات پس از فروش ندارند. در حقیقت انگارانه‌انگار که ما بخشی از جمعیت جهان هستیم. ما با شرکت‌های بزرگ دنیا نتوانستیم ارتباط بگیریم اما کشورهای کوچک اطراف ما از نظر اقتصادی این کار را انجام داده‌اند.

کد ۳: از لحاظ اقتصادی ما قوانینی رو داریم که محدودیت‌هایی رو ایجاد کرده. مثلاً در ارتباط با تولید با صادرات با واردات و کل کشور هم تحت تأثیر این‌هاست و ما واردات بعضی کالاهای خارجی رو محدود می‌کنیم و بحث می‌کنیم که آقا ما می‌خواهیم خودکفا بشیم این خودکفایی یک چیز درستی نیست و ما هیچ‌وقت نمی‌تونیم خودکفا باشیم. مداخله‌گری سیاست‌ها در اقتصاد کشور ماست که در مجموع به اقتصاد شهر تهران لطمه می‌زنه.

راهبردها

۱- لزوم انبساط ارتباطی سیاسی

کد ۴: هنوز تهران به لحاظ فرهنگی خیلی آمادگی به تبدیل شدن یک شهر به عنوان کلان‌شهر جهانی را ندارد و اون‌هم دلیلش اینکه یک کلان‌شهر که می‌خواهد به لحاظ فرهنگی در جهان حرفی برای گفتن داشته باشه اینکه بتونه انقدر با ظرفیت و قوی باشه که تمام فرهنگ‌های مختلف دنیا رو در خودش جا بده و بتونه این فرهنگ را در خودش هضم کنه و این زیاد بودن بحث فرهنگی در شهر تهران می‌تونه در واقع کار بسیار مناسب و قوی را انجام بده جهت جذب نفرات چه از نظر فرهنگی و چه از نظر اقتصادی. ما باید نحوه ترویج اسلامی بودن شهر تهران رو جوری ترویج بدیم که تمامی در واقع نفراتی که از بیرون به شهر تهران نگاه می‌کنند با استفاده از اسلامی بودنشان اون نقاط جهانی بودن شهرستان به عنوان یک شهر جهانی اسلامی بارزتر بکنه و نه اون اسلامی بودن باعث ایجاد محدودیت در واقع در جهانی شدن بشه و این بستگی به قدرت رسانه‌های قدرت ارتباطات قدرتی داره که شما بتوانید تمام موضوعاتی رو که در شهر تهران است و نمایش این موضوعات به

کد ۱۲: باید ارگان‌ها و نهادهای مختلف، هماهنگ با یکدیگر، در تلاش باشند. شهرداری‌ها یک از عناصر مدیریت شهری است. اساس شهرهای جهانی این است که ما بتوانیم به یک شهری دارای رقابت‌پذیری تبدیل شویم. در واقع خیلی از کشورها دفاتری را در کنار هیئت دولت خودشان دارند که این دفاتر برای سیاست‌گذاری‌ها تلاش می‌کنند تا بتوانند رقابت‌پذیری شهری در عرصه جهانی شدن را انجام دهد. یکی از کارهایی که شهرداری‌ها در کشورها و شهرهای پیشرفته برای افزایش رقابت‌پذیری‌ها انجام می‌دهند این است که کسب‌وکار شرایط بهتری داشته باشد و به واسطه اینکه شهر شرایط مناسبی دارد سرمایه‌های سیال جهانی در آن کشورها می‌تواند استقرار یابد. مدیریت شهری (شهرداری) باید نقش حکومت‌های محلی را در توسعه اقتصادی آن شهر در نظر بگیرد.

شرایط مداخله‌گر پدیده مدیریت بحران زده

افراط‌گرایی مذهبی

کد ۳: من تعارضی بین بعد اسلامی شدن با جهانی شدن نمی‌بینم و در واقع این‌ها می‌تونند با هم اتفاق بیفته و شهر تهران می‌تونه اسلامی باشه و هم‌زمان هم جهانی باشه. ولی به نظر من جهانی شدن و اسلامی شدن می‌تونه به صورت هم‌زمان اتفاق بیفته. ولی در نوع تفکر در کشور تعارض می‌بینم. اسلامی شدن رو می‌پذیرد ولی جهانی شدن رو نمی‌پذیرد. ولی ما نوع نگرشمان به جهانی شدن از دید یک عده سیاست‌هایی که در کشور وجود دارند جهانی شدن رو در واقع در تعارض با جهانی شدن می‌دونند و ترجیح می‌دن اسلامی بشه ولی نوع نگرشی که وجود داره و نوع تفکراتی که وجود داره بیشتر روی اسلامی شدن بدون جهانی شدن تأکید داره. ترکیه هم کشور مسلمانی هست و عربستان هم مسلمان هست و عراق و خیلی از کشورها مسلمان هستند ولی محدودیت‌ها رو ندارند و خیلی راحت با دنیا در تعامل هستند و ظرفیت‌ها ایجاد شده. در واقع به خاطر تفکرات ایدئولوژیکی که در جامعه مدیریت و سیاسی کشورمون حاکم هست و ایران با هیچ‌یک از کشورهای اسلامی دنیا قابل‌مقایسه نیست. ما می‌خواهیم اسلامی باشیم و قوانین اسلامی و مذهبی ما رو در تعارض با جهانی شدن می‌بینند مثلاً مسئله حجاب و یا مسئله ارتباطاتی که با دنیا می‌تونیم داشته باشیم با مسائل مذهبی و یا برداشت خاصی این‌رو نگاه بکنند که این‌رو یک مقدار تضاد ایجاد می‌کنه و افراط‌گرایی هستش و به نظرم در دیدگاه بعضی از مدیران وجود داره این افراط‌گرایی و عموماً احساس‌شون این هست که با جهانی شدن ممکن هست جوانب مذهبی‌مون کم‌رنگ بشه.

کد ۱۳: تمام دنیا دین و مذهب دارند و سلایقی در زمینه انتخاب دین وجود دارد اما مانع و محدودیتی برای پیشرفت هم نیست. ما در طول تاریخ مسلمان بوده‌ایم اما مانعی برای ارتباط با دنیا نداشته‌ایم. دین و مذهب و ایده‌مانی برای جهانی شدن نیستند اما به خاطر قرائت خاصی که متأسفانه در کشور ما وجود دارد وقفه و مانع در مسیر جهانی‌شدنمان ایجاد کرده و ما تاوان می‌دهیم و روزبه‌روز محروم‌تر می‌شویم و از دنیا حذف می‌شویم به خاطر همین قرائت خاص بی‌مورد. به نظرم نگاه دینی و مذهبی داشتن به عقیده خاص به خودی خود محدودیت ایجاد نمی‌کند اما اگر بخوایم

شهرهای مختلف و فرهنگ‌های مختلف تعامل می‌کنند و اسه جهانی شدن. یا تمایل ندره با جهان در ارتباط باشه و یا با شرط و شروطی باشه که معمولاً از دید کشورهای دیگه خیلی محبوب نیست و این تهران رو ایزوله و محدود می‌کنه. بحث جهانی شدن بیشتر برمی‌گرده به این‌که اولاً ارتباطات آزادانه و زیادی بین تهران و شهرهای مهم دنیا وجود داشته باشه. باید تفکرات سیاسی ما هم بازر و آزادانه‌تر در ارتباط با سایر کشورها و شهرهای دنیا باشه تا بتونند در واقع اون ظرفیت‌های خودشون رو به اون‌ها معرفی کنند و عرضه بکنند و هم از ظرفیت‌های جهانی در رأس مدیریت استفاده کنند. اگه تهران خودش رو به‌عنوان یک شهر جهانی در فرایند جهانی شدن مطرح بکنه و علاوه بر اون تحولات سیاسی که در کل کشور اتفاق می‌افته و منشاء اون هم بیشتر تهران هست می‌تونه ظرفیت تهران به‌صورت بالقوه برای جهانی شدن مطرح کنه.

الگوپذیری مثبت

کد ۴: نقاط قوت وجود پتانسیل‌ها امکانات و منابعی که در شهر تهران وجود دارد عامل قوت مدیریت شهر تهران برای جهانی‌شدن از جمله منابع طبیعی از جمله آب مناسب، از جمله زیرساخت‌های بسیار قوی که در شهر تهران وجود داره و می‌شه این زیرساخت‌ها رو متصل کرد به منابعی که ما نیاز داریم. یکی از مهم‌ترین موضوعاتی که هست ایجاد ساختارهایی که میشه کلان‌شهر تهران رو در شباهت با شهرهایی مثل خودش در دنیا مطابقت داد و بسیاری از مطابقت در شهرهای مختلف کلان‌شهرهای دنیا انجام شده. ما به‌عنوان کشوری که قابلیت استفاده از همین مطالعات رو در شهر تهران داریم و می‌تونیم معادل‌سازی کنیم همین معادلات رو در شهر تهران پیاده کنیم و این به نظرم حتماً باعث آیت‌هایی میشه که در ارتقا مدیریت شهری و همگام شدن با مدیریت جهانی اثربخش خواهد بود.

کد ۵: بنده اعتقاد دارم که به‌هرحال حتماً این جهانی‌شدن نیاز به یک سری پیش‌نیازهایی داره و نیاز به یک شرایطی داره. اما می‌تونه یک سری از شاخص‌ها و مشخصات شهر جهانی رو داشته باشه و به‌اصطلاح اون‌ها رو پیدا بکنه و دیگه این که خب فرایندهایی که خب در کار طی بشه برای این که تهران بشه شهر جهانی خودش خیلی مهم هست و این که این فرایند چگونه طراحی بشه که مراحل این چنین باشه. دیگه تازه برگردیم به داخل همون طور که اشاره شد زیرساخت‌ها رو تقویت بکنیم و فقط زیرساخت فیزیکی نیست بلکه فرهنگی و اجتماعی و اقتصادی به‌خصوص مدیریت نهادی هست که باید تقویت بشه و قوه هسته سیاسی هست که باید تقویت بشه که به‌طور کلی چیزهایی هستند که به فکر آدم می‌رسه. افزایش سرعت اینترنت ارزان کردن اینترنت و باز در واقع به جوری دسترسی بیشتر مردم به این‌ها آموزش مردم برای پیوستن به شهر الکترونیک و خیلی دیگه از کارهایی هست که آدم می‌تونه پیشنهاد بده که این کمک بکنه به جهانی‌شدن و برای شهر جهانی لازم هست بحث این مطرح میشه که در مورد شهرها رو غیر بحث جهانی‌شدنشان بایستی که مثلاً کاملاً تاب آور باشه. نمی‌دونم انسان‌محور باشه. دوست دار کودک باشن دوست دار زنان باشن

نفراتی را که در واقع دارن شهر تهران رو در واقع به عنوان یک کلان‌شهر می‌بیند دیدی باشه که این اسلامی بودن نقاط قوت را در شهر تهران مضاعف کند و این نقاط قوت رو بخواد کاهش بده و در همین جهت میشه گفت که اسلامی بودن با مدرنیزه و دن و در واقع پیشرفت علم و آگاهی هیچ تعارضی ندارد. مطمئناً یکی از مهم‌ترین راهکارها برای بحث بهبود در واقع تبادل الکترونیکی اطلاعات در شهر تهران و حتی در کل کشور مثل تمام کشورهای دیگه استفاده ایمن و امن از شبکه اینترنت ملی و داخلی برای شرکت‌ها و سازمان‌ها و بسیاری از نرم‌افزارهایی که اصلاً نیازی به اتصال به اینترنت جهانی ندارد.

کد ۱۴: پیوند جهانی‌شدن با نهادهای مدنی و سیستم چرخش قدرت و دموکراسی محلی را باید شکل دهیم. یعنی اول به‌واسطه این فرایندهای مدنی در ابتدا شفاف‌سازی شود و پاسخ‌گویی ایجاد شود و سطح رقابت‌پذیری تهران در حوزه‌های مختلف منطقه‌ای بالاتر رود و بتواند فرصت‌های بیشتری را بگیره و جذب کند و دیپلماسی شهری خیلی اهمیت دارد که بتوانیم به کمک و ابزار دیپلماسی شهری بتونیم فرصت‌های جهانی سرمایه‌گذاری را به سمت تهران بکشند که به مدیریت شهری بستگی دارد.

کد ۵: البته من نمی‌دانم اسلامی شدن یعنی چه یعنی در واقع ما باید بیاییم تعریف کنیم که شهر اسلامی چیست و گذار اسلامی تا چه حد در واقع امکان‌پذیره حتی وقتی ما بیاییم شاخص‌های شهر اسلامی رو تعریف کنیم و اگر واقعاً قائل به این باشیم که چیزی به نام ایسلامیک سیتی وجود داره باید اول به اون سؤال جواب بدیم تا بعد بتونیم به اون پاسخ بدیم ولی نکته این هست که ما اگر اون رو در معنای واقعی فکر کنیم که به‌هرحال یک نشانگانی از شهر اسلامی تهران داشته باشیم من در تعارض با شهر جهانی نمی‌بینم و فکر می‌کنم او هم حداقل در پیوند با جهان اسلام که امروز متأسفانه امروز حداقل خودش در پیوند با شهرهای اسلامی که این هم در حداقل خودش یعنی ما چند تا برادر و خواهرخوانده شهر اسلامی در کشورهای دیگه داریم که با تهران برادر و خواهرخوانده هستند. من فکر می‌کنم که خب حالا این در کل می‌تونه تعارضی نداشته باشه. چنان‌که مثل کوالامپور هم خودش رو به این صفت شاید به جایی موصوف بدونه چه می‌دونم اسلام‌آباد، کابل یا نمی‌دونم دوی یا مکه یا مدینه ولی واقعیتش خب من تعارضی نمی‌بینم. حتماً مذهب مؤثره ولی این نیست که بازدارنده باشه و بگم در خصوص سیاسی به‌شدت تأثیر داره یعنی طبیعتاً میل به ویژگی‌های شهر جهانی حتماً نیاز به یک سری پشتوانه‌ها و حمایت‌های حقوقی و هم سیاسی داره یعنی مدیریت سیاسی باید بتونه اون رو هم باور داشته باشه و هم پشتیبانی بکنه اگر این هر دو نباشه نمی‌تونیم این شاخص‌ها رو تحقق ببخشیم. شخصاً فکر می‌کنم می‌تونه ویژگی‌های فرهنگی رو حفظ بکنه یک پایتختی متناسب با محلی و زیست‌محیطی خودش اما در روند جهانی‌شدن هم درگیر بشه که مثال‌هایی که عرض کردم مثلاً توی مالزی توی حالا خیلی از شهرهای کشورهای اسلامی در حال توسعه می‌تونه اینو به ما بگه.

کد ۳: ولی چالش‌هایی که باهاش مواجه هست تضادهایی که در ابعاد سیاسی و در ابعاد دینی و مذهبی به وجود می‌آد هر مجموعه شهری رو محدود می‌کنه و خیلی از شهرهای دنیا خیلی آزادانه با

الگو گرفتن از شهرهای جهانی دیگر، به‌ویژه جهان‌شهرهای اسلامی و تغییرات و تحولات اساسی در سیاست داخلی و خارجی کشور، می‌تواند راهگشا باشد.

در خصوص محور بین نوع اسلامی شدن و جهانی شدن تعارضی می‌بینید نه واقعیتش نه.

پیامد

پسرفت مدیریتی - موقعیتی

کد ۱۰: کارهایی هم شده برای جلوگیری از این تمرکززدایی. ولی عملاً ما می‌بینیم که با تمام تلاش‌ها باز هم بیشتر نهادهای اقتصادی و سیاسی در شهر تهران مستقر هستند. ولی بعد از آن به تدریج و به خاطر عدم نظارت کافی و به‌خصوص زمان جنگ این قانون درست اجرا نشد. مثلاً در سال ۱۳۵۴ در سی کیلومتری شعاع تهران حق ساختمانی صنعتی وجود نداشت و این شعاع مرکز از میدان انقلاب شروع می‌شد و بیشتر کارهای با امضای و نظارت وزیران بود. یک‌زمانی کرج جزء حومه تهران بود ولی الان خود کرج یک سری شهرها رو زیرمجموعه خودش داره و الگوهای پیرامون مرکز شکل گرفت. مثلاً تو خود کرج هشتگرد، گوهردشت، مهرشهر، نظرآباد و از قبیل عین قارچ سبز شدند و ما نهادهای اقتصادی مون در کلان‌شهرها شکل گرفته و ما دچار شهرنشینی شتاب‌زده شدیم و این جوری شکل گرفته و ارتباط دوسویه دارند و می‌بینید الان نیروی گسترده‌ای به سمت تهران می‌آیند برای کار از کرج و اطراف و حتی از قزوین از قم از ورامین و رودهن و از اطراف همین‌جور میان و بعد از ظهر از این شهر خارج می‌شند خیلی از کشورها در این شرایط موقعیت رو به رشد خوبی پیدا کردن ولی بیشتر کشورهای جهان‌سومی از جمله ایران باعث شد که در واقع له بشند و موقعیت‌های خرد اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی این کشورها از بین بره.

کد ۳: علیرغم اینکه تهران خیلی خوب می‌توانست پیش رود ولی در حال حاضر جای خود را به شهرهایی مثل دبی و استانبول و دیگر شهرهای منطقه داده است و به‌نوعی تهران از گردونه خارج شده است و اگر همین روند را ادامه دهیم روزبه‌روز وضعیت بدتر شده و از جایگاه جهانی که می‌توانیم داشته باشیم روزبه‌روز فاصله می‌گیریم.

نتیجه‌گیری

مدیریت شهری و سیاست‌گذاری‌های داخلی در ایران از یک‌سو و از سوی دیگر سیاست خارجی کشور، شرایطی را برای کشور رقم زده است که در این شرایط، تهران به‌عنوان یک کلان‌شهر مهم، نتوانسته است جایگاهی برای خود در عرصه رقابت‌های جهان‌شهری شدن در بین شهرهای هم‌تراز خود، به‌ویژه جهان‌شهرهای آسیایی یا جهان‌شهرهای اسلامی، به دست آورد. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد، بی‌انسجامی در ساختار نظام مدیریتی کشور و عدم یکپارچگی و هماهنگی در اتخاذ تصمیم‌ها و تدابیر ملی در حوزه مدیریت شهری از یک‌سو و از سوی دیگر، ساختارهای غالبی چون سیاست - زندگی در تمام ارکان جامعه و نظام اقتصادی در حال فروپاشی، شرایطی را در کشور به‌وجود آورده که جهان‌شهری شدن کلان‌شهر تهران را با چالش‌های بسیار بزرگی مواجه نموده است. برای برون - رفت از شرایط فعلی، که در آن فرصت‌ها و پتانسیل‌های ارزشمند تهران، تبدیل به موانع و تهدیدهایی در روند جهانی‌شدن گردیده‌اند؛

References

- Lee, HongJu, and Dipak Jain. "Dubai's Brand Assessment Success and Failure in Brand Management." *Place Branding and Public Policy* 5.3, 2009.
- Qara Bakhsh, Haniyeh; Malai, Masoumeh; play, piety (2019). Investigating the mutual influence of Tehran's urban management indicators on Iran's Global Environmental Performance Index (EPI), *Man and Environment Quarterly*, No. 52: 35-48.
- Sarwar, Rahim; Nemati Kutnai, Nahid; Nemati Kotnai, Mohammad Bagher. (2019). Compilation, Screening and Prioritization of Planning Indicators for Urban Development Stimulating Projects, Case Study: Survey of Indicators Counted in Tehran Metropolis, *Armanshahr Journal, Scientific Research Journal of Architecture and Urban Planning*, Volume 13, Number 30: 310-291 .
- Alian Aliabadi, Mahdi. (2018). Explaining institutionalism in regional governance (a case study of Tehran metropolitan area), PhD dissertation in geography - geography and urban planning, Faculty of Earth Sciences, Beheshti University.
- Ilkhani, Mohammad. (2018). Iran's geopolitical codes and the challenges of Tehran's globalization, Master's thesis, Faculty of Earth Sciences, Beheshti University.
- Sharifi, Abdul Reza. (2015). Measuring the capacity of Tehran municipality in the network of global metropolises, Master's thesis, Department of Urban Affairs Management, University of Tehran, Faculty of Management.
- Monhanty, Manoranjan (2019). Globalization and Cities, The University of the South Pacific, Suva, Fiji, Sustainable

Cities and Communities, Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals, https://doi.org/10.1007/978-3-319-71061-7_52-1.

8. Beyhan Kara (2019). The Impact of Globalization on Cities, *JOURNAL OF CONTEMPORARY URBAN AFFAIRS*, Volume 3, Number 2, pages 108-113.

9. Ashiq ur, Rahman(2016). Urban sustainability through strategic planning: A case of metropolitan planning in Khulna city, Bangladesh, *Journal of Urban Management*, 5: 16-22.

10. Fakuhi, Naser. (2018). *Urban anthropology*, Tehran: Ni.

11. Sassen, Saskia (2007). "Specialized Cities Make A Difference."

12. Sahai, Leila. (2015). Measuring the capacity of the municipality in explaining the position of the metropolis of Tehran in the network of global cities, master's thesis, geography, urban planning, South Tehran Center, Payam Noor University.

13. Zhatkash, Hossein; Sor Anari, Hossein; Sattarzadeh, Ahmed. (2015). A critical reading of the politicized dimensions of Manuel Castells' theory of society and network globalization, *International Relations Studies*, first volume, number 20: 255-284.

14. Van Dijk, J. A.G.M. (2007), *The One-dimensional Network Society of Manuel Castells*. Available at: <http://www.thechronicle.demon.co.uk/archive/castells.htm>, (accessed on 2015, January 12).

15. Dashiri, Mohammadreza. (2013). *A multidisciplinary approach to globalization*, Tehran: National Center for Globalization Studies.

16. Robertson, Ronald. (2013). *Globalization of social theories and world culture*, translated by Kamal Poladi, 4th edition, Tehran: Third Edition.